

Sjømaktseminar 7 (2000)

Åpning ved faglig ansvarlig av Thorolf Rein

31. august 2000

For to år siden var Sjømakt i det 21. århundre tema for den første Ulikkonferansen. Tilbakemeldingene viste at temaet var interessant og utbytterikt for de fleste. Den gangen la vi hovedvekt på innlegg og diskusjon om hva sjømakt var og ville innebære i det kommende århundre. Vi er nå begynt på det nye århundret. Selvfølgelig går det ikke et markant skille ved et århundreskifte, men både det symbolske ved et slikt skifte og ikke minst virkeligheten med den veldige dynamikk i all utvikling vi opplever i disse tider tilsier at det er høyst relevant å rette oppmerksomheten mot begrepet sjømakt. Det er på høy tid at den kalde krigens ensidige sort hvitt tenkning og fokus på storkrigens scenario og hva jeg vil kalle bottom up approach avløses av mer overordnede vurderinger av hvilke hovedlinjer som skal være retningsgivende for vår forsvars- og sikkerhetspolitiske innsats, en top down approach.

Erkjennelsen etter forrige seminar at sjømakt var et vidt tema førte til valget av årets tema Anvendelse og utøvelse av sjømakt i det 21. århundre. Etter en rekke diskusjoner har det faglige utvalg kommet fram til denne formuleringen. For kort å utdype dette litt: Med anvendelse mener vi et politisk eller strategisk behov, relevans eller hensiktsmessighet på høyt nivå ved å ta i bruk sjømakt i gitte situasjoner. Vi bør også stille oss spørsmålet: Vil sjømakt ha øket, den samme, redusert eller kanskje ikke noen betydning i det hele tatt i fremtiden?

Med utøvelse mener vi metodene, typer av innsatselementer, våpen etc som vil bli brukt for å demonstrere sjømakt.

Vi ønsker å få et innblikk i det globale aspektet av temaet. Derfor har vi denne gangen bedt professor Geoffrey Till fra Joint Services Command and Staff College om å dele med oss noe av hans betydelige kunnskaper innen sjømakt.

I hovedmålet for seminaret har vi sagt at vi skal belyse temaet med vekt på å hevde Norges maritime posisjon og innflytelse og å ivareta våre sikkerhets- og forsvarspolitiske interesser.

Dette kan kanskje virke litt navlebeskuende og selvforherligende, men det er ikke tvil om at Norge har en sterk maritim posisjon og betydelig innflytelse. De siste ukers tragiske hendelse med Kursk viste for all verden at norsk maritim kompetanse og evne til raske organisatoriske og operative tiltak ligger på et høyt nivå. Plutselig er alle medier, også utenlandske, fulle av lovord over Norges maritime innsats, til og med Marjatta og etterretningen blir rost opp i skyene. Men intet av dette blir stampet opp av jorden, det er et resultat av lang tids iherdig innsats av mange som er genuint opptatt av våre maritime og sikkerhetspolitiske interesser. Vi skal være stolte men ikke hovre over dette. Men dette er et ferskt og lysende eksempel på at vi har et vidt spektrum av maritime interesser å ivareta.

Dette seminaret ønsker vi skal være et forum for fordomsfrie og friske uttalelser. Den veldige dynamikk som vi opplever militært og på andre områder, krever både åpne sinn og kanskje visse motforestillinger. For Sjøforsvaret er nytegnet fregattkontrakt og FS 2000 skjellsettende hendelser. Vi registrer at Sjøforsvaret blir posisjonert mot internasjonale operasjoner.

Jeg mener dette er et riktig prinsipp. Utviklingen i vår del av verden tilsier at vår sikkerhetsinteresser ikke alene er knyttet til forsvar av eget territorium. Vi må bidra så langt vi

kan til å stabilisere og forbygge alt som kan bli en risiko imot vårt sikkerhetsfellesskap. Solidaritet med våre allierte må være høyt prioritert. I ytterste fall skal vi forsvare oss ved å ty til våpen, men vi må nok erkjenne at hovedtyngden av oppgavene vil ligge på de lavere konfliktnivå.

Derav må vi for all del ikke trekke den konklusjon at militær kapasitet og innsatsklare og fullverdige kamphenheter blir overflødige. På den andre siden må ikke behovet for kvalitetsstyrker og høy kompetanse tolkes som at bare kamphenheter som oppnår top score i et worst case scenario har livets rett. I dagens situasjon blir det beste lett den godes fiende.

Det essensielle er mer enn noen gang å demonstrere evne, beslutsomhet, om nødvendig med makt på alle konfliktnivå, jeg presiserer alle konfliktnivå.

Militær kapasitet blir mer enn noen gang et politisk virkemiddel. Ved utformingen av våre styrker må derfor de politiske innsatsbehov veies mot rendyrket militær stridsevne.

Fregatter dekker tydeligvis et slikt politisk behov. Uten å trekke i tvil dømmekraften bak visse militære vurderinger skulle det forundre meg om det ikke er et politisk behov for å ha et militært potent og meget fleksibelt innsatselement for å ivareta våre interesser langs vår langstrakte kyst. Det er skuffende å registrere at ingen har klart vinne fram med argumentasjon for at vi trenger mindre kraftig bestykkede enheter som kan trå til i enhver tenkelig situasjon i våre kystfarvann. Uten innsatselementer som kan kombinere høy mobilitet, utholdenhet og den kampkraft the state of the art teknologi kan gi oss for operasjoner i kystfarvann etableres et uansvarlig vakuum i vårt maritime sikkerhetsansvar. Vi snakker ikke her om et leketøy for fartsglade offiserer, men nøkternhet kombinert med moderne teknologi. Vi må tenke våpensystemer, våpensystemer som innenfor strenge kost/effektivitetskriterier er best egnet til å løse de oppgavene som ligger innenfor hoveddelen av sannsynlighetskurven for konfliktscenarier. Jeg tror mange har behov for å studere og tenke alvorlig over hva denne sannsynlighetskurven sier oss. Det er grunn til å tro at arealet under kurven som sier ytterste fall vil bli meget begrenset.

Det er ikke så nøye med fargen på katten så lenge den fanger mus. Men uten den katten kan museplagen bli ubehagelig.

Nå skal vi passe oss vel for å henfalle til en diskusjon om FS 2000 og andre kjepphester. Det er ikke hensikten med dette seminaret. Mer enn noen gang er det viktig å angripe tingene i den riktige enden. Makter vi å sette fokus på de overordnede og viktige spørsmål, tror jeg vi kan nå mye lenger enn med en snever debatt om strukturelementer og den rivalisering og subboptimalisering det uvegerlig fører med seg.

Vi har funnet det hensiktsmessig å dele seminaret inn i fem faglige bolker der innlegg og debatt er gruppert under en overskrift. Rimelig tid er avsatt til diskusjon, spørsmål og meningsytringer. Det kan være fristende å la frustrasjonen om de nære ting få utløp, litt av det kan vi nok tåle. Men hensikten er å heve oss litt over den grå hverdag og gripe fatt i de overordnede spørsmålene som kommer til å avgjøre mange av dere sin hverdag i fremtiden. Glem for all del grad og stilling, her er vi alle like. Ingen skal dra dere til doms for noen meningsytring. Blokkene med tjenesteutalelsene er under lås og lukke langt herfra.

Jeg overlater dere herved i hendene til to durkdrevne og målrettede møteledere Jon og Bjørn. De viser liten nåde, men er ytterst rettferdige. Det er lov å utfordre dem for de som tør.

Lykke til, og det er ikke minst dere som vil avgjøre det faglige utbytte.